

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss om SOU 2025:58 En stärkt hästnäring - för företagande, jämställdhet, jämlikhet och folkhälsa

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Gotlands län ställer sig bakom utredningens huvudsakliga inriktning och välkomnar förslag för en stärkt hästnäring.

Länsstyrelsen i Gotlands län delar synen på hästnäringens viktiga roll för landsbygdens utveckling, folkhälsa och biologisk mångfald.

Vidare bedömer Länsstyrelsen i Gotlands län att utredningens förslag ger goda möjligheter och grund för en stärkt hästnäring som skulle bidra till regional utveckling och landsbygdsutveckling.

Länsstyrelsen i Gotlands län saknar hästnäringen sett ur ett beredskapsperspektiv i utredningen.

De kapitel och sakområden som Länsstyrelsen i Gotlands län valt att fokusera på i sitt yttrande är näringen i relation till jordbrukspolitiken, veterinära frågor och beredskap, samt näringens betydelse för folkhälsa, företagande och biologisk mångfald. Yttrandet väver även in hästnäringen ur ett Gotlandsperspektiv.

Stärkt företagande och ökad sysselsättning (kapitel 3)

Lönsamhet och konkurrenskraft, förutsättningar för företagande:

Utredningen konstaterar att lönsamheten i hästföretagen ofta är låg, att kapitalbrist och svårigheter att få finansiering är vanliga, och att hästföretagare har sämre möjligheter än andra lantbruksföretag att ta del av stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP/CAP). Utredningen föreslår att hästföretagare ska inkluderas i

investeringsstödet för ökad konkurrenskraft, att delar av stödet öronmärks för små företag, och att häst ska inkluderas i djurtäthetsberäkningen för kompensationsstödet.

Då kompensationsstödet är till för att uppmuntra livsmedelsproduktion i områden med sämre mark, skulle ett kompensationsstöd till hästnäringen eventuellt kunna konkurrera ut livsmedelsproducerande djur i dessa områden. Det skulle innebära en högre sårbarhet i livsmedelskedjan, vilket bör tas i beaktande och motverkas. Länsstyrelsen i Gotlands län vill betona vikten av att investeringsstödet till livsmedelsproducerande företag inte minskas för att finansiera förslaget att hästföretagen inkluderas. En avvägning behöver göras mellan vilken näring som bör prioriteras, konkurrens och därmed målkonflikt med livsmedelsproduktionen behöver också beaktas.

Länsstyrelsen i Gotlands län ser positivt på att företag med affärsmässig hästverksamhet bör ges möjligheter att söka stöd för sin verksamhet. Även små företag och företag som genomför mindre investeringar bör beviljas stöd. Detta är särskilt viktigt för att stärka konkurrenskraften och skapa jämlika villkor.

Hästnäringen ur ett Gotlandsperspektiv

För den gotländska livsmedelproduktionen har hästen en högst försumbar betydelse då länet saknar godkända slaktmöjligheter. De hästar som ska ingå i livsmedelsproduktionen måste transporteras till fastlandet för slakt. Det låga avräkningspriset för hästkött täcker inte de höga fraktkostnader vid överfarten till sjöss.

Gotland som enligt statistik från Jordbruksverket är landets hästtätaste län (drygt 100 hästar/1000 invånare), märker även av den veterinär- och resursbrist som beskrivs i utredningen. Ön saknar helt ett djur-/hästsjukhus och har ingen möjlighet att erbjuda eftervård. Till exempel saknas möjligheter till buköppning på den klinik som finns, vilket leder till flertalet onödiga dödsfall per år i kolikrelaterade sjukdomar som tarmvred. Tidsåtgången och kostnaderna för att åka med en akut sjuk häst till fastlandet omöjliggör den vården.

För delar av Gotlands foderföretag inom primärproduktion utgör öns ca 6000 hästar en betydelsefull kundkrets genom försäljning av såväl grovfoder, bete som strömedel.

För att förstärka hästnäringen inom primärproduktion behöver dock hästen delges ett beräkningssystem liknande de övriga produktionsdjuren vid uträkning av djurenhet i EU-stödsammanhang.

Den gemensamma jordbrukspolitiken

Länsstyrelsen i Gotlands län instämmer i utredningens bedömning att hästverksamheter på jordbruksfastigheter i större omfattning skulle kunna vara stödberättigade. Länsstyrelsen instämmer även i att det borde finnas större möjlighet för hästföretag att söka stöd för investeringar och projekt. Att ge hästverksamheter förutsättningar till investeringsstöd skulle vara en viktig markering, inte minst för den betydelse som hästar och hästhållning har för svenskt jordbruk.

Länsstyrelsen i Gotlands län instämmer vidare i att det är positivt med det vallstöd som införs år 2026. Men som tyvärr inte kommer vara möjligt att söka för de hästföretagare som finns i områden med kompensationsstöd. Ett sätt att ge även hästföretagare möjlighet till stöd skulle vara att som i exempelvis Finland, slopa kravet på djurinnehav i kompensationsstödet. Även i några stödområden i norra Sverige lämnas ersättning för grovfoder i kompensationsstödet, utan krav på djurinnehav. En sådan förändring bedöms som relativt enkelt att genomföra, samtidigt som den skulle vara mycket positiv för hästföretagen.

Hästverksamheter på landsbygden är viktiga för företagande och sysselsättning på landsbygden. Stöden behöver inte nödvändigtvis finnas inom GJP, möjligheten kan vara att ha andra typer av stöd där inte EU-medel är en del av finansieringen. Investeringsstöden i GJP har fokus på livsmedelsproduktion och i kommande programperiod planeras för att förenkla stödsystemet.

Att införa fler stödtyper och målgrupper gör handläggningen mer komplex. Tidigare stöd där hästföretagare och ideella föreningar har kunnat söka stöd har ofta haft mindre budget i åtgärden och komplicerade urvalskriterier. Fler stödtyper och olika inriktningar gör handläggningen mer komplicerad. EUs-regelverk kan vara komplicerat att sätta sig in i för mindre aktörer, vilket inte är i enlighet med kapitel 3.10 att förenkla regler och administration. Större företag har ofta andra möjligheter, och använder sig i större utsträckning av konsulter som gör att ansökningsprocessen blir enklare för den sökande. När det är mindre aktörer som söker som

inte har möjlighet att sätta sig in i regler och villkor, kan det resultera i avdrag och sanktioner vilket ytterligare försvårar för en mindre aktör.

Veterinära frågor

Utredningen presenterar en rad förslag kring veterinära frågor, Länsstyrelsen i Gotlands län avstryker och tillstryker enligt följande;

- Att villkorad läkemedelsanvändning (ViLA) utreds för verksamheter med häst.

Länsstyrelsen i Gotland län avstyrker förslaget att utreda möjligheten för villkorad läkemedelsanvändning till djurslaget häst. Villkorad läkemedelsanvändning (ViLA) är ett koncept som är utvecklat för att stärka förebyggande djurhälsovård för djurhållning med inriktning livsmedelsproduktion. Detta genom nära och regelbunden veterinär rådgivning med ett maxintervall på åtta veckor. Inom ViLA har djurägaren endast möjlighet att använda vissa preparat till ett på förhand begränsat antal diagnoser som ska vara enkla och säkra för en djurägare att identifiera korrekt. Dessutom ska det finnas en djurhälsoplan, där förebyggande åtgärder vidtas för att begränsa läkemedelsbehandlingarna. Det är alltså inte ett system som kan ersätta behovet av veterinärvård för akuta skador eller sjukdomstillstånd hos häst. Länsstyrelsen Gotland kan inte identifiera några diagnoser eller sjukdomstillstånd hos häst som skulle kunna omfattas utan risk för att smittskydd eller djurskydd skulle äventyras. De flesta vanligt förekommande tillstånd hos häst som kan kräva läkemedelsbehandling, såsom sårskador, kolik eller febertillstånd är komplexa tillstånd som kräver veterinär kompetens i det enskilda fallet.

- Att andra yrkesgrupper än veterinärer, efter relevant utbildning, kan utföra vissa ultraljuds- och dräktighetsundersökningar.

Länsstyrelsen i Gotlands län avstyrker förslaget. Risken för rektumskador hos häst vid gynekologi är större än hos andra djur vid rektalundersökning samt att konsekvenserna oftast är allvarligare. Konsekvenserna kräver att uppkommen skada bedöms och hanteras så snart som möjligt vilket förutsätter veterinär kompetens.

- Att ett utvidgat undantag från krav på hälsointyg vid transporter för avel och veterinärvård inom Norden utreds.

Länsstyrelsen i Gotlands län tillstyrker att förslaget utreds, men anser att det finns smittskyddsmässiga risker som måste vägas in så som bland annat pågående utbrott av smittsam livmoderinflammation (CEM).

Möjligheter för fler att delta i hästverksamheter (kapitel 5)

Länsstyrelsen i Gotlands län instämmer i de för folkhälsan främjande och förebyggande aspekterna som utredningen framhåller att en stärkt hästnäring kan medföra. Över lag ställer sig Länsstyrelsen positiv till utredningens förslag om en stärkt hästnäring. Länsstyrelsen vill dock understryka vikten av att förutsättningar för att deltagande i hästaktivitet på lika villkor beaktas och adresseras mer konkret. Utredningen lyfter exempelvis "Genom att främja insatser som ökar deltagandet i hästaktiviteter kan hästen framöver spela en ännu större roll i att vända den negativa utvecklingen, stärka barn och ungas förutsättningar för en meningsfull fritid samt förebygga utanförskap och kriminalitet." Den målgrupp som här avses befinner sig inte sällan i socioekonomisk utsatthet. För att grupper med begränsade ekonomiska förutsättningar ska kunna delta i hästaktiviteter, som generellt sett är ett kostsamt fritidsintresse, behövs förslagsvis subventionering eller motsvarande.

Utredningen konstaterar att kommuner och regioner kan vara en partner i högre grad än i dag och bidra med finansiering. Samtidigt framhålls att ovan nämnda på senare år varit hårt trängda ekonomiskt. Länsstyrelsen anser att den analys som utredningen har gjort angående detta är grund och behöver kompletteras med alternativa förslag om deltagande på lika villkor ska vara möjligt i praktiken.

Vidare kräver hästaktiviteter för barn och unga vanligtvis engagemang från vårdnadshavare, så som att ta hand om och göra i ordning hästen innan och efter ridning, samt att leda hästen under lektion om barnet är i behov av det. Även i detta fall vill Länsstyrelsen påtala vikten av konkreta insatser som främjar och möjliggör deltagande även då vårdnadshavares möjligheter till aktivt deltagande är begränsade.

Om landsbygden ska främjas behöver kommunikationen till och från hästanläggningar ses över. Annars kommer anläggningarna flytta

närmare staden för att barn och unga ska kunna ta del av aktiviteterna. Vilket inte gynnar landsbygden. Alternativt kommer föräldrar behöva skjutsa vilket ökar klyftorna och förstärker den redan befintliga strukturen att det är barn med höginkomsttagande föräldrar som har möjlighet att rida. Inget av förslagen innefattar något kring ökad tillgänglighet.

När det gäller stöd till ridskolor som drivs av ideella föreningar utan vinstsyfte, där ofta verksamheten består till stor del av aktiviteter till barn och unga är det viktigt med stöd. Kan det finnas möjlighet för dessa organisationer att söka stöd för sin verksamhet hos andra aktörer som ofta har som målgrupp, barn, unga, personer med funktionshinder och äldre, vore det positivt.

Övriga synpunkter

Biologisk mångfald

Häst som betesdjur och landskapsvårdare, är ett för hästar relevant användningsområde som ofta förbises. Med den nya naturrestaureringsförordningen där en stor brist på betesdjur identifierats, bör hästen ses som en viktig resurs;

Hästar har stor potential som betesdjur vilket kan bidra till ökad biologisk mångfald och lönsamhet i jordbruks-/hästföretag (kopplat till bete på marker med miljöersättning eller i skyddade områden). Gotlands hotade lantras gotlandsrusset är särskilt lämpad som betesdjur i betesmarker som restaureras. Tillgång på betesdjur för naturvårdsändamål, exempelvis för bete i hävdberoende livsmiljötyper är ofta en brist vid förvaltning av områden med höga naturvärden. Hästar bör därför ska ses som en viktig resurs, och skulle även kunna bidra till arbetet att bevara lantrasen.

Beredskap

Utredningen berör inte hästnäringen kopplat till beredskapsområdet. Länsstyrelsen i Gotlands län vill därför betona att hästnäringen utgör en resurs som inte bör förbises i detta sammanhang. Hästar och hästföretag kan spela en viktig roll i lokal och regional krisberedskap. Hästar utgör även ett potentiellt livsmedelslager som kan få ökad relevans vid allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen. I en krissituation kan hästar, i situationer med bränslebrist eller oframkomliga vägar, bidra till transporter och

stödja samhällsviktig verksamhet på lokal nivå. Länsstyrelsen i Gotlands län anser därför att hästnäringen bör integreras i samhällets beredskapsplanering.

De som medverkat i beslutet

Beslut i detta yttrande har fattats av landshövding Charlotte Petri Gornitzka med Handläggare Maria Norderbrim som föredragande. I handläggningen har även länsveterinär Maria Eriksson medverkat I den slutliga handläggningen har också Landsbygdsdirektör Lina Holmgren medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.